

Een **woordenboek** is een lijst met woorden en hun betekenis.
 In een woordenboek kun je opzoeken wat woorden betekenen.
 Een woordenboek is een naslagwerk.
 Een naslagwerk is bedoeld om dingen in op te zoeken.
 De woorden in een woordenboek staan op alfabetische volgorde.
 Voorin staan alle woorden die beginnen met een *a*.
 Achterin eindigt het woordenboek met alle woorden die met een *z* beginnen.
 In het woordenboek staan bovenaan de bladzijden meestal één of twee woorden.
 Het zijn het eerste en laatste woord van die pagina's. Zo kun je makkelijker en sneller zoeken op welke pagina jouw trefwoord zal (kunnen) staan.

toeleggen-toespreken

werd **toegelaten** op de filmacademie: ze werd er aangenomen als leerling **3** iemand iets toelaten: (in België) iemand iets mogelijk maken.

toe-leg-gen (legde toe, heeft toegelegd) **1** op iets moeten

toe-rei-kend (bijv. nw.) genoeg, voldoende ♦ een **toerei-kend** bedrag.

toe-re-ke-nings-vat-baar (bijv. nw.) gezegd van iemand die verantwoordelijk gesteld kan worden voor zijn of

De gebruiksaanwijzing

Voorin een woordenboek vind je meestal een gebruiksaanwijzing. Daarin wordt uitgelegd hoe je het woordenboek moet gebruiken. Als je bijvoorbeeld niet weet wat alle afkortingen betekenen, kun je dat daar opzoeken.

Trefwoorden

Je weet al dat de woorden in een woordenboek op alfabetische volgorde staan.

Die woorden noemen we trefwoorden. Ze staan meestal vetgedrukt.

Bijvoorbeeld: **geheim** (het~, -en) iets dat anderen niet mogen weten

Of: **geheim** (bijv. nw.) gezegd van iets dat een geheim is of moet blijven

Wat kun je allemaal opzoeken in het woordenboek?

a Je kunt opzoeken hoe je een woord (volgens de nieuwe spelling) moet **schrijven**.

b Je kunt opzoeken wat een woord **betekent**.

Soms geeft het woordenboek meerdere betekenissen. Dan worden ze genummerd. Kijk naar de zin waar het woord in staat dat je opzoekt.

Bepaal dan welke betekenis erbij past.

Bijvoorbeeld: **cup**: **1** beker die je bij een wedstrijd kunt winnen **2** elk van de twee bolle gedeelten van een bustehouder.

c Je kunt voorbeelden vinden van **zinnetjes** waarin het trefwoord voorkomt.

Voorbeeldzinnen komen na de betekenis, de voorbeeldzin staat vaak schuin.

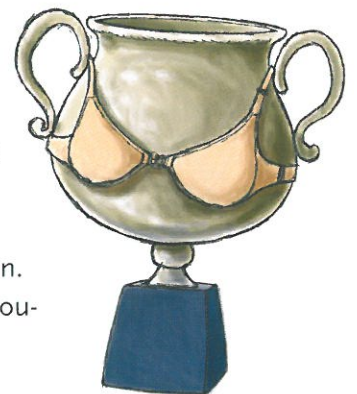
Bijvoorbeeld: **impliceren** iets *impliceren*: iets met zich meebrengen, iets inhouden. *mijn zakgeld is op; dat impliceert dat ik vanavond niet naar de film kan.*

d Je kunt de betekenis van **uitdrukkingen en spreekwoorden** opzoeken.

Bijvoorbeeld: **haard** (de~, -en) **1** stookplaats; **2** een soort kachel; **3** huis, woning; **4** broeiplaats van bacteriën;

1 in het hoekje van de -; **2** een gas-: die met gas gestookt wordt; **3** zegsw.

Eigen – is goud waard: men is nergens beter dan in zijn eigen huis.

- e Je kunt vinden wat **afkortingen** betekenen.

In sommige woordenboeken staan ze aan het begin van de letter. Voordat in een woordenboek de woorden beginnen met een n, worden eerst alle afkortingen die met een n beginnen opgesomd. Kijk maar eens of dat in jouw woordenboek ook het geval is.

Nn

n (de ~(m); n's) de veertiende letter van het alfabet zo'n

'n (lidw.) (spreektaal) een: 'n stukje kaas

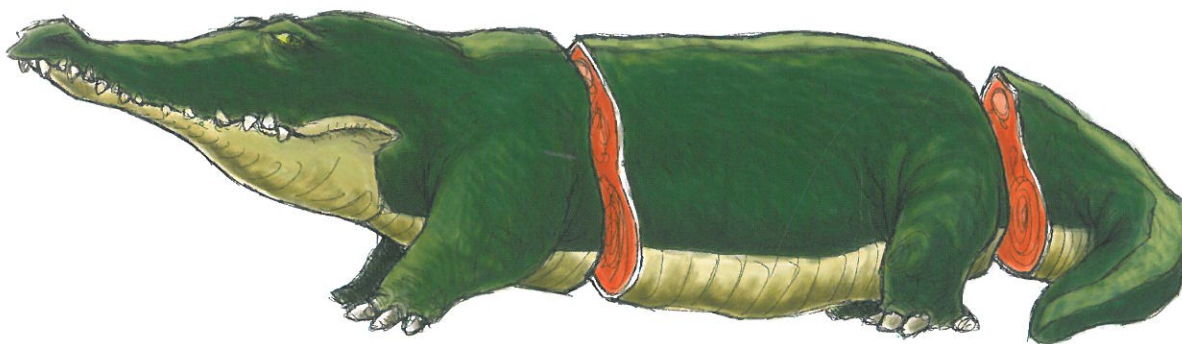
N. (afkorting) noord, noorden

- f Je kunt iets vinden over de **uitspraak** van een woord.

Dat kan door een accentteken (') voor de lettergreep of een streep onder de klinker waar de klemtoon op valt in woorden met meer dan één lettergreep.

Bijvoorbeeld: **bac'terie** of: **bacterie**

Soms staat er ook bij uit welke taal een woord komt.

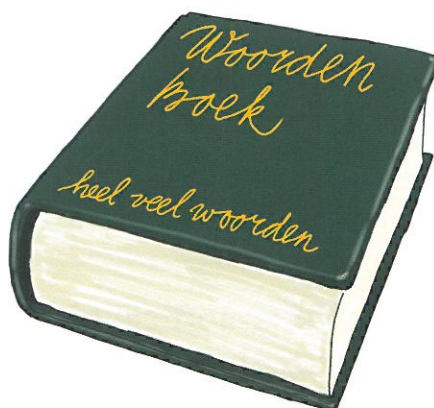
- g Je kunt opzoeken hoe je een woord moet **afbreken**.

In trefwoorden met meerdere lettergrepen staan soms puntjes op de plaatsen waar je een woord mag afbreken.

Bijvoorbeeld: **be.drem.meld, ma.noeu.vre**

- h Je vindt bij elk woord ook nog informatie tussen haakjes. Daar staat of het een **de-woord** of **het-woord** is en hoe het er in **meervoud** uitziet.

Bijv.: **tak** (de - (m.); -ken). Het moet dus **de tak** zijn en het meervoud wordt **de takken**.

Het woordenboek is een lijst met woorden en hun betekenis.

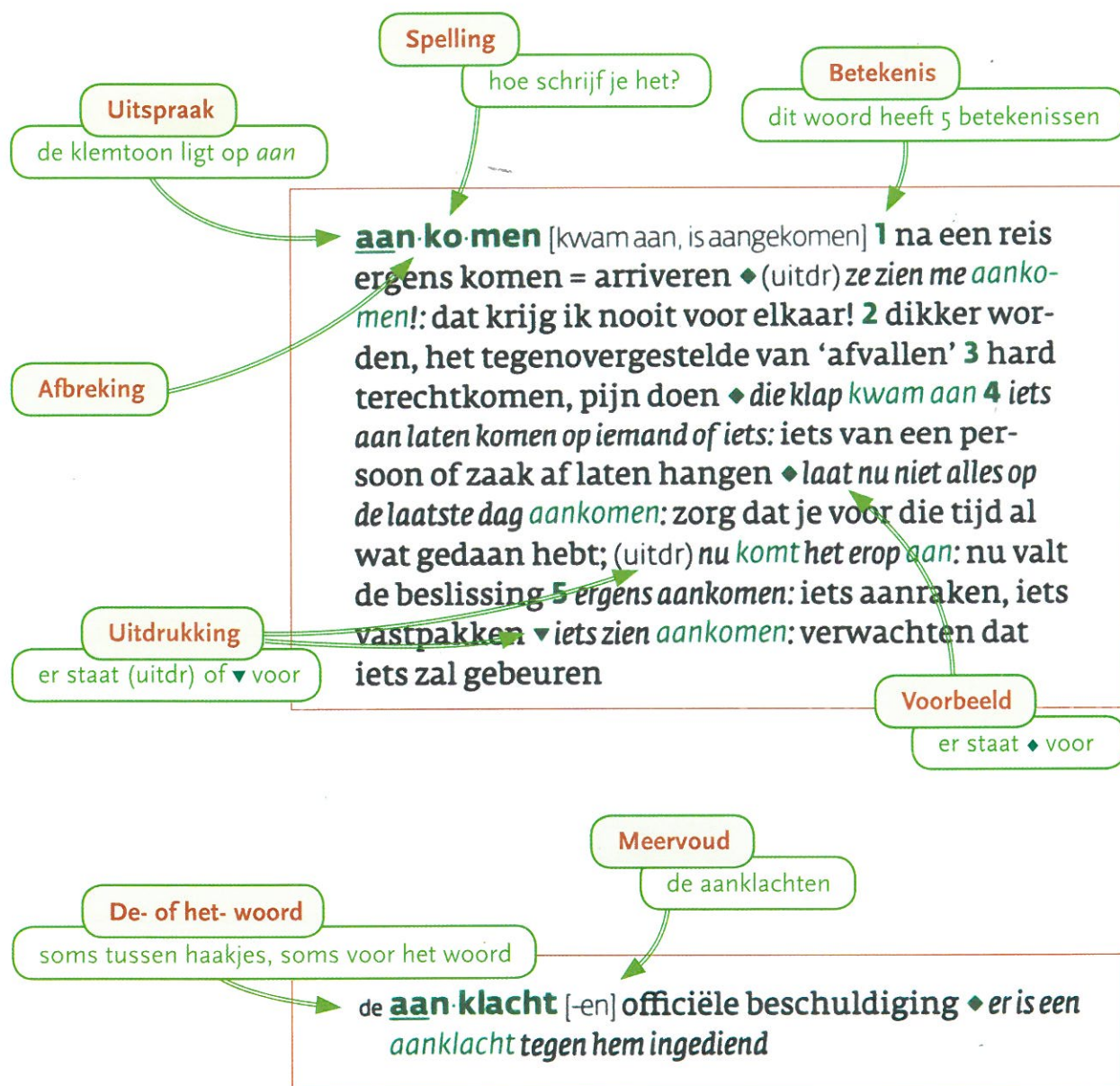
Je kunt erin opzoeken:

- Spelling: hoe schrijf je het woord.
- Betekenis: wat betekent het woord.
- Uitspraak: hoe spreek je het woord uit.
- Afbreking: waar zet je een streepje als dat nodig is.
- Voorbeeldzinnen met de verschillende betekenissen van het woord.
- Uitdrukkingen of spreekwoorden met het woord (als die er zijn).

Vaak staat er nog extra informatie voor het woord of tussen haakjes:

- Is het een de-woord of een het-woord, bijvoorbeeld: *de tak*.
- Meervoud, bijvoorbeeld *tak - takken*.

Bron 1 (opgave 2)

ezel (de~(m); -s) vrouwtjesdier; **eze'lin** (de- (v); -nen)

1 grijs zoogdier dat op paard lijkt en dat vaak wordt gebruikt als lastdier: *zo koppig als een ezel* (uitdr.) heel erg koppig; *wat ben ik toch een ezel!* (uitdr.) wat dom van me; *een ezel stoot zich niet twee keer aan dezelfde steen* (spreekwoord) alleen als je nog dommer bent dan een ezel, maak je tweemaal dezelfde fout **2** standaard om een schilderij op te zetten waar je aan werkt: schildersezel

Bron 2 (opgave 5)

de **min-streel** [m; minstrelen] rondreizende zanger in de middeleeuwen

de **mint'** munt (bet. 3), een kruid met pepermunt-smaak

mint² [bijv nw] met een pastelgroene kleur

het **min-te-ken** [-s] teken waarmee je aangeeft dat iets ergens van afgetrokken moet worden (het teken '-')

symbolen

mi-nus [bijwoord] waarvan ... afgetrokken is of moet worden = min ♦ drie minus twee is een

mi-nus-cuul [bijv nw] heel klein, bijna niet te zien ♦ minuscule vlekjes

mi-nu-ti-eus [bijv nw] heel precies = nauwgezet ♦ een minutieuze beschrijving

de **mi-nuut** [minuten] **1** tijdsduur van 60 seconden ♦ in drie minuten was hij klaartijd **2** korte poos = ogenblik, moment ♦ heb je een minuutje tijd?; hij zit geen minuut stil

min-zaam [bijv nw] vriendelijk, maar een tikje uit de hoogte ♦ we werden minzaam ontvangen

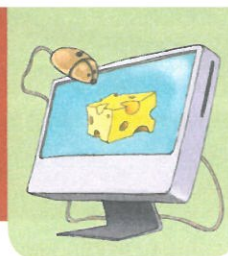
mi-ra-cu-leus [bijv nw] wonderbaarlijk ♦ een miraculeuze ontsnapping

het **mi-ra-keel** [-s of -en] wonder ♦ (uitdr.) het is een mirakel!; het is niet te geloven!

de **mir-re** lekker ruikende stof, namelijk gomhars van bepaalde bomen

de **mis'** [-sen] rooms-katholieke kerkdienst ♦ een gezongen mis; de mis opdragen: die als priester leiden

mis² [bijv nw] **1** niet raak, naast het doel ♦ zijn schot was mis **2** fout, verkeerd ♦ je hebt het helemaal mis; het is weer mis met hem: hij heeft weer last van iets, bijv. van een ziekte, een stemming ▼ dat is niet mis!: dat is erg veel, erg goed!

GEbruik hierbij bronnenboek blz. 33

Opgave 1

In het woordenboek wordt de *ij* behandeld als *i*, gevolgd door *j*. Het woord **ijskoud** vind je in het woordenboek dus onder de letter _____

In het woordenboek staat:

huis (het-; huizen); -kamer

Wat wordt bedoeld met -kamer?

In het woordenboek staat:

bac'terie of **bacterie**

Wat betekenen die ' en dat _ ?

Opgave 2

Bekijk bron 1.

In dit gedeelte van een woordenboek staan twee betekenissen van het woord **ezel**. Welke zijn dat?

Schrijf een bekend spreekwoord op waarin het woord **ezel** voorkomt.

Wat is de betekenis van het spreekwoord dat je gekozen hebt?

Opgave 3

Zoek op in een woordenboek wat de volgende afkortingen betekenen:

V.V.V. _____

Z.K.H. _____

Z.O.Z. _____

Z.S.M. _____

T.Z.T. _____

Opgave 4

Kijk in je woordenboek of de volgende woorden goed geschreven zijn. Streep de foute woorden door en zet de juiste spelling erachter.

kado _____

eikenbladeren _____

pijama _____

portefeuille _____

Opgave 5

Bekijk bron 2.

Schrijf de betekenissen van het woord **mis** op.

Ook het woord **mint** staat twee keer in het woordenboek. Waarom is dat denk je?

Welke twee betekenissen heeft het woord **minuut**?

Wat betekent het woord **minuscule**?
